

POLITIKEN
MODTOG I GÅR64 læserbreve
og debatindlæg5 læserbreve og debatindlæg
handlede om babyer i FolketingetVIGGO HØRUP
(1841-1902)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884EDVARD
BRANDES
(1847-1931)
STIFTER AF
POLITIKEN I 1884Redaktionschef
Mads Zacho
TeglskovDebatredaktører
Milla Mølgaard,
Silja Thøgersen,
Poul Anders Aarøe
Pedersen og Emil
Arenholt MosekjærJourhavende
Silja ThøgersenKronikredaktør
og leder af
lederkollegiet
Marcus RubinDebat
Rådhuspladsen 37,
1785
København V
Telefon, Debat
33 47 12 00
Telefon, Kronik
33 47 24 03

Danmarks hovedstad er den ringeste kommune i landet at være veteran i

Ifølge Claus Stenberg, der er talsmand for Veteranalliancen, er bundplaceringen et resultat af en mangel på politisk prioritering**VETERANPOLITIK**EMIL ARENHOLT
MOSEKJÆR

Taler du med folk i det danske veteranmiljø, er det svært at finde nogen, som ikke kender Claus Stenberg. For når lokummet brænder for en af landets mest udsatte krigsveteraner, er det ofte ham, der bliver ringet til.

Den 47-årige Balkan-veteran, og uddannede psykiatrivejleder, var i 2014 var med til at stifte paraplyorganisationen Veteranalliancen, som han er talsmand for. Inden havde han i en årrække arbejdet med syge og socialt udsatte veteraner.

Personer, hvor krigen endnu fylder hele deres liv og tilværelse, selv om det er 5, 10 eller 25 år siden, de kom hjem fra den.

Han inddeler landets veteraner i en grøn, gul og rød kategori. Den grønne er den store, velfungerende gruppe, som ingen problemer har. I den gule finder man dem, der har visse udfordringer, f.eks. som følge af en ptsd-diagnose (posttraumatisk stress, red.), men som ved hjælp af behandling ofte kan opretholde et nogenlunde normalt liv.

Så er der de hårdest ramte i den røde kategori, som ifølge Claus Stenberg udgør cirka 1 procent af landets veteraner.

»De har gået med en ubehandlet ptsd-diagnose (posttraumatisk stress, red.), så længe at den har muteret og ødelagt deres liv. De får følgediagnoser, som forstærker det hele, og ender derfor i en nedadgående spiral af misbrug, hjemløshed og andre psykosociale problemer«.

Hvis ikke kroppen giver op, eller de selv vælger at afslutte livet, dukker de ofte op nede på Veteranhjem København, hvor Claus i flere år har arbejdet som frivillig. Så sætter han sig med dem, finder ud af, hvad der er i 'rygsækken', og hvad der skal angribes først.

»Er du ved at miste din bolig, skal vi

sætte en stopper for det. Har du stadig kontakt til din familie, skal vi bevare den. Drikker du 40 guldøl om dagen, skal du holde op med det. For ellers så er der ikke noget af det andet, der nytter«, siger han.

Men at det overhovedet skal være nødvendigt for Claus Stenberg at gøre alt det, mener han, er udtryk for, at den danske veteranpolitik – som i øjeblikket har 100 måneder på bagen – har svigtet de hårdest ramte veteraner.

Det har flere årsager, siger han. Blandt andet at der ingen minimumskrav er til den veteranindsats, der leveres i landets 98 kommuner. Det betyder, at der kan være en kæmpe forskel på serviceniveauet fra kommune til kommune.

Og ifølge Claus Stenberg er det især én kommune, der skraber bundene: Danmarks hovedstad.

»Konklusionen sker på baggrund af de erfaringer vi igennem flere år har gjort os i vores arbejde med hårdest ramte veteraner, og på deres tilbagemeldinger«.

Han fortæller, at serviceniveauet i hovedstaden er så dårligt, at han ofte har opfordret syge og socialt udsatte veteraner til at flytte til nabokommuner som Rødovre eller Frederiksberg.

København var faktisk en af de første kommuner, der i 2011 fulgte trop, efter at regeringen året forinden havde indført den nationale veteranpolitik. Allerede tre år efter blev den dog nedlagt.

»Men vores fokus på veteraner bliver der ikke røkket en tøddel ved,« sagde overborgmester Frank Jensen (S) dengang til Berlingske.

Ifølge Claus Stenberg er det dog kun sandt, hvis kommunen derved har for-

OPRÅB. Ifølge Claus Stenberg er det et stort problem, at der ikke eksisterer et minimumskrav til de enkelte kommuners indsats for veteraner. Derfor kan niveauet variere kraftigt. På bundplaceringen finder man København.
Foto: Jens Dresling

sat en allerede mangelfuld indsats for hovedstadens omkring 3.500 veteraner – den største koncentration i landet.

Han siger, at bundplaceringen skyldes en kombination af manglende politisk prioritering, dårlig koordination imellem de kommunale forvaltninger, en ringe forståelse de udsatte veteraners ofte særlige behov, samt at der kun sjældent finder en opsøgende indsats sted fra de kommunale veterankoordinatorer.

Med sidstnævnte henviser han til personen, som både skal være veteranens personlige kontakt til kommunen og hans bindeled til det offentlige. I øjeblikket findes sådan en i 40 af landets 98 kommuner, inklusive København.

»Man må forvente, at en person i denne stilling har de nødvendige kompetencer, og at han tilegner sig yderligere viden og

erfaring ved at bevæge sig ud i miljøet, så han kan levere en opsøgende indsats. Det er bare det stik modsatte, vi oplever i København«, siger Claus Stenberg.

»Veterancerteret har i tre år holdt et årligt netværksmøde, hvor alle aktører inden for veteranområdet deltager – også de kommunale veterankoordinatorer. Der udmærker København sig ved aldrig at være til stede«.

I den modsatte ende af skalaen finder man Nyborg Kommune. Ifølge Claus Stenberg skyldes topplaceringen, at man har gjort alt det, København ikke har.

»I Nyborg fokuserer man behårdt på de hårdest ramte veteraner. Og selv om det er en lille kommune med relativt få veteraner, så har man afsat et helt årsværk til området. Det er resultatet af en politisk prioritering«.

Veteranerne var fra start inddraget i udviklingen af den kommunale politik for at sikre, at den tog udgangspunkt i deres behov. Derefter ansatte de en veterankoordinator på fuldtid, der har sit

eget budget, og som bl.a. derfor leverer en kompetent og opsøgende indsats.

»Meget af det, vi efterspørger på landsplan, har de kort sagt valgt at gøre i Nyborg. Overvej, hvis Københavns gjorde det samme«, siger han.

Underprioriterer de veteranerne?

»Ja, helt ubetinget. Det er en rent politisk valg, at man i hovedstaden vægter lysende bænke, kulturprojekter og fejlslagne integrationsindsatser højere end veteraner«, svarer Claus Stenberg.

»Og det er jo altså ikke fordi, København er ved at gå bankerot, tværtimod. Desuden bør landets hovedstad naturligvis vise vejen for resten af landet på veteranområdet – og ikke være et skrækkemempel på hvor galt det kan gå«.

Politikken ville gerne have forholdt Københavns overborgmester Frank Jensen (S) kritikken. Hans pressetalsmand henviser dog til, at ansvaret for hovedstadens veteranindsats ligger hos de forskellige kommunale forvaltninger.

emil.arenholt@pol.dk

KRONIKEN
22. marts 2019

Etiske udfordringer i overvågning af demente

JACOB BIRKLER

Teknologien giver stadig flere muligheder for overvågning og kontrol. Men spørgsmålet er imidlertid, om vi gerne må overvåge demente uden at spørge først

ØNSKER DU at blive overvåget? De fleste svarer nej.

Men hvis målet er undgåelse af sygdom, kriminalitet eller andre ulykker, vil mange svare ja. Ikke desto mindre vil de fleste gerne spørges først.

Spørgsmålet er imidlertid, om vi gerne må overvåge demente uden at spørge først? Spørger man ældre borgere, der ikke lever med demens, hvordan de ser på de nye overvågningsteknologier, vægtes sikkerhed frem for privatliv.

Det gælder især de elektroniske sporingssystemer, hvor man via et nødkald hurtigt kan nå borgeren med assistance af forskellig art.

Disse undersøgelser har fået stor betydning i debatten om overvågning af demente, idet man formoder, at demente vil svare på samme måde.

Problemet opstår imidlertid, hvis de ikke bliver spurgt. Hvis overvågning alene er op til den enkelte borger selv at vurdere, kan man lade beslutningen ske tidligt i et demensforløb, hvor borgeren er mere habil og kan levere et informeret samtykke.

Man kan eksempelvis være enig med ægtefællen om et senere botilbud og brugen af teknisk overvågning der. Men denne løsning er heller ikke uden problemer.

For det første kan man anlægge det perspektiv, at den person, der svarer for sig tidligt i et demensforløb, kan siges at være forskellig fra den person, der svarer

DEMENS. Der er stor udvikling i mulighederne for at overvåge og kontrollere demente. Men hvor er de etiske og moralske grænser? Arkivfoto: Marius Nyheim.

senere i sygdomsforløbet.

For det andet kan det ikke udelukkes, at der er et vist pres fra ægtefællen i retning af bestemte løsninger, hvor den tekniske løsning løser mere for ægtefællen end for borgeren selv.

For det tredje kan borgeren med demens via sprog og fysik modsætte sig den overvågning, som personen tidligere har sagt ja til.

I DISSE situationer findes der ikke en klar eller entydig skala for, hvornår selvbestemmelsen er gyldig.

Til gengæld kan der findes et blik for

borgeren og dermed indsigts i den situation, borgeren befinder sig i. At finde blik her kan i sig selv være en måde at navigere på. Sagen er imidlertid den, at borgere med demens kan vandre og gå hen, hvorfra de ikke kan finde tilbage.

Det behøver ikke at blive et problem. De fleste går i dag rundt med en mobiltelefon, hvor man via en gps altid kan få viden om det sted, hvor man befinder sig, og vejen hjem.

Men der kan let opstå den situation, at telefonen ikke længere er et redskab til at finde hjem, men snarere et sporingsredskab for andre til at finde frem til ved-

kommende. En gps-enhed kan også befinde sig andre steder end i telefonen, eksempelvis skjult i tøjet.

Her opstår et etisk dilemma, som har været diskuteret gennem årtier. Debatten tager ikke sjældent afsæt i de ulysiske situationer, hvor man finder borgeren for sent. Derfor kredses der ofte om de anstændige måder, disse situationer kan undgås på.

Ingen ønsker pres, tvang, manipulation eller overvågning, hvorimod vi gerne forsvarer vejledning, tryghed, sikkerhed og omsorg. De mange tiltag og nye teknologiske redskaber har derfor sproget som første kampplads. Men hvis målet helliger midlet, kan der principielt tages mange midler i brug.

Nogle midler finder de fleste værdige, hvor man eksempelvis i lokalsamfundet er bevidst om de personer, der ofte vandrer, og derfor hurtigt kan hjælpe dem tilbage igen. Mange enige om, at andre midler er uanstændige, eksempelvis at indoperere teknologi under

huden på den ældre, så man til enhver tid kan overvåge personen. Løsningerne midt imellem er der imidlertid uenighed om.

Den relevante etiske diskussion handler ikke primært om nye teknologier, men om måden, hvorpå vi tager teknologierne i brug

huden på den ældre, så man til enhver tid kan overvåge personen. Løsningerne midt imellem er der imidlertid uenighed om.

Den relevante etiske diskussion handler ikke primært om nye teknologier, men om måden, hvorpå vi tager teknologierne i brug. Der findes en bred vifte af lokaliseringsteknologier, hvor borgeren med demens bærer på en enhed, som altid kan lokalisere vedkommende. Teknologien sigter primært mod at sikre borgeren selv. Sekundært er der også et hensyn til de pårørende, der kan aflastes gennem lokalisering, og som uden dette redskab kan være bekymrede og utrygge.

Hvis borgeren med demens er indlagt på et sygehus eller bosat på en anden institution, kan der også være et hensyn til personalet, der kan være bange for, at et øjeblik uopmærksomhed kan resultere i borgerens bortgang fra stedet. Som for andre teknologier må det imidlertid nøje overvejes, hvordan borgeren med demens er stillet, hvis teknologien svigter.

UMIDDELBART VIL mange få den tanke, at der er tale om overvågning. Men teknologien kan imidlertid designes på en måde, hvor borgerens adfærd først registreres i det øjeblik, borgeren forlader matriklen eller har været væk fra matriklen et bestemt antal timer. På dette punkt kan det diskuteres, om der reelt er tale om overvågning, hvis der ikke er en overvåger.

LÆSERNE MENER

TI FUGLE PÅ TAGET

Axel Holm, Trægården 24, København:

Lars Løkke Rasmussen er med rette blevet skosket for sin manglende evne til at vise, hvordan han vil medvirke til, at Danmark får en million el-biler i 2030. Hans retorik har fremkaldt minder om de gamle gloser: luftsteg og vindfrikadeller.

I modsætning til sine mange ord om el-biler har Lars Løkke Rasmussen været snu og tavs omkring landbruget. Men nu er de tre store agenter på landbrugsområdet, Landbrug og Fødevarer, Danish Crown og Arla, selv kommet på banen.

De vil selv – med lidt hjælp – sørge for at være 100 procent klimaneutral i 2050. Med store armbevægelser redegøres for uendelige muligheder og store visioner. Men ingen konkrete delmål og handleplaner.

Mange tror ikke på det. De aner og frygter, at det går lige som med landbrugets løfter om at reducere kvælstofudledningen med 1200 tons i 2018.

Da klokken i januar 2019 faldt i slag, var målopfyldelsesgraden på 1 procent. Både kynikere og realister må derfor sige til landbruget:

Kom med en fugl i hånden og en plan for, hvordan du fanger de ti fugle på taget.

SOCIAL DUMPING

Finn Rudaizky, medlem af Borge-representationen (DF):

I april åbner Ryanair to nye ruter. Så kan man også flyve til Marseille og Gdansk.

Dermed har Ryanair omkring 25 ruter til København – og har opnået en opstartsrabat fra lufthavnen på mere end 100 millioner kroner. Ryanair er nu tredjestørst i den lufthavn.

I Københavns Kommune er vi imod social dumping. Vi accepterer eksempelvis ikke, at virksomheder udfører arbejde i Danmark og kun betaler løn, som var det i Østeuropa.

Derfor er vi i Dansk Folkeparti også utilfredse med, at kommunens samarbejdspartner omkring tiltrækning af nye flyttere, Københavns Lufthavn, har givet kæmpe millionrabatter til Ryanair.

De flyver nemlig fra baser i lavtlønslande til Danmark – og omgår dermed de danske overenskomster. Det er noget

svineri. Overborgmesteren har flere gange understreget, at han mødes med Københavns Lufthavn.

Derfor har jeg nu spurgt overborgmesteren Frank Jensen (S) om han kan redegøre for den dialog, som han har med Københavns Lufthavn for at sikre, at kommunens samarbejdspartner – Københavns Lufthavn – er klar over kommunens politik omkring social dumping.

For vi skal have stoppet social dumping.

Frank Jensen må fortælle hvad han gør for at sikre, at Københavns Lufthavn – som samarbejdspartner – også lever op til kommunens politik omkring social dumping. For det gør de vist ikke i dag.

I Dansk Folkeparti er vi imod social dumping, og at danskere går glip af arbejdspladserne.

Hvorfor Frank Jensen og socialdemokraterne har været totalt passive og ladet Ryanair blive 3.-størst i lufthavnen, forstår vi ikke i DF.

UMIDDELBAR SEJR

Asbjørn Gram, Torvegade 8, Randers:

Selv om det umiddelbart er en sejr for demonstranterne i Algeriet, at deres præsident gennem de sidste tyve år, Abdelaziz Bouteflika, har lovet ikke at genopstille til næste præsidentvalg, skal man ikke overdrive sejrens størrelse.

For det første er præsidentvalget udskudt på ubestemt tid, hvilket kan være et trick for at vinde tid, og for det andet indebærer udskiftningen af den alders- og sygdoms- svækkede præsident ikke, at systemet som sådan bliver forandret.

Derfor kan det være klogt, at demonstranterne vil forsætte presset, indtil Bouteflika faktisk træder tilbage, men selv hvis han gør det inden et valg, eller hvis valget fremskyndes, er der stadig langt til reelle økonomiske og politiske forandringer.

Det store spørgsmål er stadig, om sådanne forandringer er mulige uden et voldsomt opgør mellem elite og befolkning.

BREXIT I DØDVANDE

Per Bo, Stubbedamsvej 75, Helsingør:

Den britiske premierminister Theresa May har en virkelig vanskelig opgave.

I parlamentet er der nogen, der ønsker et ubetinget farvel til EU, nogle – måske flertallet – ønsker en blød landing, og en gruppe ønsker at forblive i EU. Et af de store problemer er spørgsmålet om en mulig fremtidig – hård – toldgrænse mellem republikken Irland og Nordirland. Eller måske alternativt mellem Nordirland og Storbritannien.

En gang imellem glemmer man også i sprogbogen, at Theresa May er premierminister for Det Forenede Kongerige af Storbritannien (England, Skotland og Wales) og Nordirland.

Jeg synes, EU burde hjælpe Theresa May ud af kniben og foreslå, at de forskellige dele af Det Forenede Kongerige hver for sig får lov til at tage stilling til medlemskabet af EU.

Det er jo mærkeligt, at de får lov til at optræde uafhængigt, når det drejer sig om internationale fodboldturneringer, men ikke når det drejer sig om det fremtidige forhold til EU.

Man kunne holde folkeafstemninger i de fire områder i følgende rækkefølge: Skotland, Nordirland, Wales og England.

England til sidst, for at englænderne får lejlighed til at vurdere konsekvenserne ikke blot i forhold til EU, men også i forhold til de andre dele af Det Forenede Kongerige.

ANTAL INDLÆGGELSER

Christa Rose, Ringridervej 35, Sønderborg:

I DR 2's udsendelse 'Jeg svigter mine patienter' 18.03. berettes om en voldsom stigning i antal indlæggelser over en kortere årrække og uden den nødvendige tilførsel af de rette personalegrupper. Ordet produktivitet går igen flere gange.

Er jeg naiv?

Jeg troede, sundhedsvæsenet skulle producere rette diagnostik og behandling (og, hvor det er muligt, gerne i første hug) eller lindring til de patienter, som ikke kan behandles.

Hov! Jeg glemte lige den gode omsorg og kommunikation samt medinddragelse af de pårørende med henblik på at fremme tryk, tillid og livskvalitet.

Hvis jeg tager fejl, så find på et nyt navn, hvori ordet sundhed ikke indgår.

DAGENS CITAT

For mig ville det at spille en karakter med et kernedansk navn være et symbol på, at jeg med min baggrund kan spille alle slags roller – og ikke bare 'muslimen' Yasmin Mahmoud i Berlingske.

Journalister, boykot ekstremeerne!

MEDIER

ASEM ELGHIOUANE, JOURNALIST OG DIALOGAMBASSADØR

DET ER ALMEN VIDEN i de muslimske miljøer, at det ikke går Hizb ut-Tahrir og deres tankegods særlig godt for tiden. De prøver derfor at rekruttere ved at skabe et forum for frustration for de mange muslimske unge, der er oprørte over de drabelige terrorhændelser i New Zealand og de mange racistiske og antimuslimske opslag, der er lagt op på sociale medier efter angrebene.

Det frustrationsforum tager form, når Hizb ut-Tahrir kalder til politisk fredagsbøn foran Christiansborg, hvor de med brandtaler og takbibråb vil skrike deres lunger ud i vrede for bagefter at tage selvtilfredse hjem og føle, at de har kæmpet muslimers sag.

I det andet ringhjørne har vi Rasmus Paludan, der som forventet vil udnytte denne alle tiders chance for at sprede sin galde og vanære muslimernes hellige bog for at høste vælgererklæringer, så hans islamfjendtlige parti kan blive opstillingsberettiget.

Resultatet er kendt på forhånd: Vrede danskere vil på sociale medier klage over, at Hizb ut-Tahrir har gennemført en magtdemonstration foran demokratiets højborg, og foragede muslimer vil udtrykke afmagt over, at Paludan endnu en gang vil brænde Koranen af.

Hizb ut-Tahrir vil pege på pressefotografierne og stolt proklamere, at de gjorde noget for islam og muslimerne, da muslimerne blev ramt i moskeerne i New Zealand. Og Paludan vil lige så stolt pege på samme fotografier og erklære sit heltemod over, at han satte ild til Koranen foran hundredvis af muslimer.

Men tænk, hvis redaktører, pressefotografer og journalister, radio-, tv- og skrevne medier principielt afviste at dække begivenheden. Tænk, hvis folketingspoliti-

kerne valgte at tage en lang frokostpause ved 12-tiden og lod være at kigge og fotografere ud ad vinduerne.

Tænk, hvis vi ignorerede de radikale kræfter for en dag. Bare som eksperiment. Tænk, hvis vi lod politiet gøre deres arbejde og skille parterne fra hinanden uden at blande resten af samfundet ind i balladen.

Måske drømmer jeg. Men hvis du, kære journalistkollega, er enig, burde du drofte denne idé med din redaktør. Tænk, hvis hele vores branche tog den meget modige beslutning, boykottede begivenheden og undlod at citere politikere som Lars Aslan Rasmussen (S), der med sin moddemonstration også forsøger at vinde point på at udtrykke det åbenlyse.

Vinderne ville være alle os i midten,

som ville være fri for at bruge tid, energi og følelser på at generobre dagsordenen fra islamister og højreekstremerer takket være en ansvarlig presse.

I fremtiden vil vi stolt kunne pege på den dag i marts 2019, hvor vi satte fanatikkerne i skakmat og afviste at lade dem løbe med agendaen.

I FORVEJEN ER ekstreme idologier årsag til så megen død og ødelæggelse i både den muslimske verden og Vesten. Hvorfor skal vi blive ved med at løbe efter deres dagsordener? Kan vi virkelig ikke sælge nyheder og redde vores branche uden at fokusere på rabiate udfald?

Vores magt som journaliststand ligger ikke kun i det, vi vælger at dække. Den ligger i den grad også i det, vi vælger at nedprioritere og bevidst helt ignorere.

Som journalist ved jeg, at vores ideelle opgave er at dække verden, som den er – helt uredigeret. Men vi bør som branche stille os selv nogle spørgsmål: Går vi ikke i fanatikernes ærinde og bliver et instrument i deres propaganda, når vi insisterer på at slå begivenheder som disse stort op, som var de det vigtigste i kongeriget? Handler vi oprigtigt i objektivitetens tjeneste, eller er vi i virkeligheden med til at tilføre brændte til bålet og drama til vores nyhedsprodukter?

Lad os reflektere og prøve eksperimenter af for én gang skyld. Lad os boykotte den samlede sektorisering på fredag og ikke nævne dem med et ord eller foto.

Jeg er sikker på, at vi er mange, der vil finde det ekstremt befriende!

Der burde have stået 'fake it till you make it' i min studenterhue

UDDANNELSE

FREJA FOKDAL, NÆSTFORMAND I RADIKAL UNGDOM

DA JEG GIK I gymnasiet, var jeg glad for karakterer, for konkurrence har altid motiveret mig. Men nu, fire år efter jeg er gået ud af gymnasiet, kan jeg se, hvor usundt det er. Jeg kan huske, hvordan jeg i gymnasiet var bange for at stille dumme spørgsmål.

For min lærer måtte ikke tro, at jeg ikke havde lavet lektier eller ikke forstod faget. Jeg var ikke særligt hjælpsom, når mine venner bad om hjælp. For de måtte for guds skyld ikke sige de kloge ting i klassen, som jeg havde tænkt mig at sige. Så kunne jeg jo ikke vise mine lærere, hvor klog jeg var. I dag går jeg på en videregående uddannelse, hvor karakterer ikke er

særligt vigtige – og der er ganske få af dem. Jeg stiller spørgsmål, når jeg er i tvivl. For jeg er ligeglad med, om mine undervisere tror, at jeg er dum. Hvilken forskel gør det? Mine studieveninder og jeg hjælper altid hinanden, når vi kan. Vi deler gerne vores gode pointer med hinanden – for det gør ikke nogen forskel.

Jeg lærte de tricks, man skal kende for at få høje karakterer

VI SKAL IKKE MÅLES op mod hinanden, som man skal i gymnasiet, hvor man konstant bli-

ver vurderet for at blive givet en årsrakter. Problemet med karakterer er, at det fjerner fokus fra det, uddannelse handler om: at lære. I stedet bliver vi skolet i at præstere. Det resulterer i, at man går mere op i at få nogle gode karakterer, som

kan åbne de rigtige døre, end i at blive kloge.

Presset i sig selv er ikke nødvendigvis et problem. Problemet er, at vi bliver presset til at præstere og ikke til at lære. Mange tror, at en god præstation i dansk betyder, at du er god til dansk. Men det er ikke nødvendigvis tilfældet – og det er jeg selv et godt eksempel på.

Der burde stå 'fake it till you make it' på min studenterhue. Jeg sluttede gymnasiet med et rigtig højt snit, på trods af at jeg ikke havde læst ret meget af pensum. For jeg lærte de tricks, man skal kende for at få høje karakterer.

Når jeg ser tilbage på min skoletid, ville jeg ikke have været plads til tvivl. Plads til at sige det, når man ikke fattede en bjælde. Havde jeg ikke været underlagt et konstant præstationspres for at opnå de rigtige karakterer, så tror jeg faktisk, at jeg var blevet dygtigere.

Etiske udfordringer i overvågning af demente

En tilsvarende argumentation benyttes ofte i forbindelse med kameraovervågning på åben gade, hvor argumentet også lyder, at der alene vil blive overvåget, hvis der sker en forbrydelse, og da kun blandt de involverede.

Argumenterne for at benytte springsteknologier handler typisk om værdighed, sikkerhed, tryk og frihed. I dette lys kan overvågning af ældre med svar demens ikke alene betragtes som en omstændighed, men også som en behandlingsmæssig nødvendighed.

Over for dette står argumenter om privatliv såvel som objektivisering, umenneskeliggørelse, umyndiggørelse og krænkelse af den personlige integritet, men også fornævnte værdibegreber med modsat fortegn, dvs. uværdighed, usikkerhed, utryk og ufrihed.

Der er således noget på spil. Der er tale om dilemmaer, som ikke kan løses, men som brugeren af teknologien nødvendigvis må reflektere over og besinde sig på.

Det er ikke teknologierne i sig selv, der er problemet. Det er selve brugen af teknologierne, som kan afstedkomme en dilemmafyldt praksis. Den største straf, danske domstole kan give en borger i Danmark, er frihedsberøvelse. Lad os derfor se på en række forskelle og ligheder mellem to bosteder, nemlig et fængsel og et ældrecenter.

Man kan polemisk hævde, at forskellen ligger gemt i det forhold, at den indsatte i fængslet i modsætning til borgeren med demens er fuldt bevidst om, at han ikke kan slippe ud.

Således er den indsatte i fængslet bevidst om den måde, adfærden er designet. Desuden er det demenssygdommen,

Hvis overvågning alene er op til den enkelte borger selv at vurdere, kan man lade beslutningen ske tidligere i et demensforløb, hvor borgeren er mere habil

get eller frihedsberøvet, men borgeren med demens besidder ikke længere et grundlag for ikke at ville være det.

Hvis borgeren med demens derfor ønsker at finde hjem til en tidligere bolig, er det en vilje, som alene skyldes demenssygdommen og ikke den gode vilje, som vi gerne vil tillægge den ældre. Men her går argumentationen let i ring.

Den juridisk dømte kan således have andre motiver for kriminalitet, som vi sine skønner er forkerte eller skadelige, hvilket eksempelvis kan resultere i en fodlænke.

Men den fodlænke, som borgeren med demens kan gå rundt med (f.eks. teknolog i tøjet eller under huden), er ikke tænkt som en frihedsberøvelse, men tværtimod en frihedsskabende foranstaltning. Det er en skabelse af frihed til at gå frit omkring, men samtidig en berøvelse af frihed til at gå bestemte steder hen, fordi det kan virke selvskadende.

der har frarøvet borgeren friheden og ikke en domstol.

Dette er selvsagt forsimplet og en smule karikeret opstillet, men berører dog den vigtige pointe, at det netop er selve bevidstheden om at være overvåget, som er central.

Den indsatte i fængslet ønsker ikke at være overvåget, som er central.

Forsvaret en gps-sporing af den ældre i egen bolig, handler det sjældent om frihedsberøvelse. Tværtimod omtales teknologierne i visse tilfælde som frihedsteknologier, fordi de giver mulighed for, at borgeren med demens kan færdes frit inden for de rammer, som andre har fastlagt. Sagen er blot den, at vi altid ved, hvor borgeren er, og den ældre er i reglen ikke bevidst om denne overvågning. Nok så afgørende er det, at det typisk ikke er borgeren selv, der har valgt denne monitoring, men at den er en beslutning, der er truffet gennem andres vurdering.

Det er netop bevidstheden om overvågningen, som kan ligge til grund for en vurdering. Det paradoksale er, at det netop er, fordi man ikke er bevidst om eller kender til den aktuelle overvågning, at den i nogle tilfælde vurderes legitim.

Det er således helt afgørende, at borgeren med demens ikke finder frem til, at vedkommende er overvåget eller frihedsberøvet. Eksempelvis kan det opleves som en krænkelse, hvis man oplever eller føler at være låst inde i eget hjem.

Derfor kan man modsat skjule døren

FOR BÅDE DEN kriminelle og borgeren med demens forsvarer fodlænken som et bedre alternativ til den låste dør. Vi kan også spørge, hvem det er, vi egentlig ønsker at beskytte?

Med den kriminelle kan frihedsberøvelsen i visse tilfælde handle om at beskytte andre, hvor overvågning af den ældre handler om at beskytte personen mod sig selv. Men sagen er lidt mere kompliceret end som så, idet overvågning af borgeren med demens også kan handle om tryk for de ansatte og pårørende især.

For svaret en gps-sporing af den ældre i egen bolig, handler det sjældent om frihedsberøvelse. Tværtimod omtales teknologierne i visse tilfælde som frihedsteknologier, fordi de giver mulighed for, at borgeren med demens kan færdes frit inden for de rammer, som andre har fastlagt. Sagen er blot den, at vi altid ved, hvor borgeren er, og den ældre er i reglen ikke bevidst om denne overvågning. Nok så afgørende er det, at det typisk ikke er borgeren selv, der har valgt denne monitoring, men at den er en beslutning, der er truffet gennem andres vurdering.

Det er netop bevidstheden om overvågningen, som kan ligge til grund for en vurdering. Det paradoksale er, at det netop er, fordi man ikke er bevidst om eller kender til den aktuelle overvågning, at den i nogle tilfælde vurderes legitim.

Det er således helt afgørende, at borgeren med demens ikke finder frem til, at vedkommende er overvåget eller frihedsberøvet. Eksempelvis kan det opleves som en krænkelse, hvis man oplever eller føler at være låst inde i eget hjem.

Derfor kan man modsat skjule døren

eller give en kode til døren, som personalet ved er glemt øjeblikket efter. Det mest oplagte er dog elektronisk overvågning, hvor borgeren aldrig bliver bevidst herom. Gps-teknologi, intelligente måtter og trykfølsomme gulve, der registrerer faldeepisoder, samt forskellige andre sensorer har således i stort omfang erstattet kameraovervågning.

Der kan imidlertid indføres et relevant skel mellem overvågning som omsorg og overvågning som kontrol. Kontrol er netop, hvad vi ser i fængslet, hvor betjente kontrollerer de indsatte i den bolig, som netop er defineret ved ikke at være et hjem.

Omvendt gælder det eksempelvis for den moder, som har taget barnet med på legepladsen. Fra bænken har hun øje på barnet, imens han gynger, hvilket imidlertid ikke er kontrol, men alene har tryk og omsorg som sit mål.

Hvis moderen ikke havde blik for barnet, ville nogle måske begynde at tale om omsorgssvigt. Analogt vil det at have øje for den ældre med demens ved både at se til og især følges med den ældre ofte vurderes anderledes end en elektronisk overvågning, som vurderes mere kontrollerende og uærdigt.

Men denne forskel er i al væsentlighed betinget af, om det er målet eller midlet, som ligger til grund for en vurdering. Målet er at undgå, at den ældre dør i trafikken eller i grøfttekanten, hvor et fokus på midlet handler om de potentielt uværdige måder, dette mål sikres på.

ELEKTRONISK monitorering af borgere med demens kan også finde sin argumentation et andet sted. Handler det om

lokalisering, kan man designe teknologien således, at personalet ikke registrerer, hvor borgeren er, men alene hvor borgeren ikke er.

På den måde kan der skabes viden om, at borgeren eksempelvis ikke er i sengen eller ikke længere er i boligen.

Personalet får således kun et signal, hvis borgeren ikke befinder sig et bestemt sted. Denne løsning udelukker flere former for misbrug, hvor man eksempelvis løbende kan følge og overvåge borgeren.

Brugen af overvågningsteknologier handler ikke primært om teknologiens pris, men især om de menneskelige omkostninger. Den økonomiske besparelse skal hermed balanceres med den etiske omkostning. Problemet er ikke, at teknologien er dyr, men lige modsat, at den er blevet så billig, at det kan virke tillokkende at spare millioner af skatte kroner ved at spare personalelønninger til fordel for øget overvågning.

Alternativet til overvågning er ikke en låst dør, men en ledsaget gåtur. Frihed har således begrænset værdi, hvis den ældre blot har frihed i ensomhed eller social isolation.

Vi må huske, at vi gennem overvågning ikke blot vil kunne krænke den ældre, men måske især vores syn på de ældre. Lad os eksempelvis antage, at den svært demente hverken har førlighed eller sprog tilbage. På den måde kan man få den tanke, at overvågning ikke kan være et problem, fordi den ikke bemærkes af borgeren med demens.

Men den primære skade ligger imidlertid gemt i den måde, personalet gradvis bliver mærket af denne praksis, hvor sy-

net på de ældre ændres, fordi der ikke længere er blik for et menneske og det menneske, der engang har levet, men alene en omsorgsopgave i en travl hverdag. Der sker en overgang fra omsorg til forsorg.

Fra en menneskelig vågepraksis til en teknisk overvågningspraksis. Selv om overvågningsteknologierne i udgangspunktet bruges til at hjælpe demente, kan de let ende som kontrol af demente. Teknologi kan overvåge, men kun mennesker kan våge. At våge ved og hos et menneske handler ikke blot om at kende eller genkende hinanden, hvilket langsomt kan forsvinde i mødet med demente. Det handler også om respekten for det levede liv og det at relatere sig til den historie, som hvert enkelt menneske er et udtryk for og et billede på.

Der er her værdigheden finder sin grund. Opsummerende kan teknologisk design af dementes adfærd med fordel vurderes ud fra hver enkelt teknologi og hver enkelt borger.

Undervejs skal man være opmærksom på en række etiske faresignaler, (f.eks. 1) er teknologien tænkt som et supplement eller en reel erstatning for menneskelig kontakt? 2) Har borgeren en reel mulighed for at fravæle teknologien og stadig opretholde samme frihed? 3) Er der blik for alternativer til det teknologiske design, hvilket kan være trygge omgivelser og personale såvel som frivillige, der ledsager borgeren på vej?

Således er der intet, der i selv bevirker, at teknologi er uetisk ved design af dementes adfærd. Til gengæld kan forblændet brug af teknologi let ende som en etisk forseelse.